

Till Utbildningsdepartementet

U2022/01572

Yttrande över betänkandet En modell för att mäta och belöna progression inom sfi (SOU 2022:17)

Införande av bedömningscentrum samt progressionstest

Utredningen föreslår en rad åtgärder för att mäta elevens progression i undervisningen. Ett nytt bedömningsinstrument föreslås som skall användas för att testa elevens språkliga nivå och progression. Utredningen visar att det är möjligt att utforma bedömningsinstrumentet och koppla det till automatiserad bedömning av språkfärdigheter på många områden, dock inte för alla. Det är huvudmannen för utbildningen som skall ansvara för att progressionstestet genomförs men det är den ansvariga läraren på skolan som avgör när eleven skall göra testet.

Utöver detta föreslås ett bedömningscentrum att inrättas vid Stockholms universitet. Bedömningscentrumet föreslås få ansvar för framtagning, drift och utveckling av progressionstestet.

Arbetsmarknadsnämnden anser att förslag om att förstärka kompetensen om sfi t.ex. vid Stockholms universitet är välkommet. Det är viktigt att ett lärosäte utvecklar kompetens avseende sfi undervisning och progressionsbedömning samt att forskning om sfi förstärks. Arbetsmarknadsnämnden anser dock att förslag om progressionstest inte är tillräckligt genomtänkt. Det är otydligt varför progressionstest skall införas i förhållande till dagens struktur med nationella prov som innehåller både en skriftlig och en muntlig del, precis som progressionstesten är tänkta att innehålla. I förslaget framkommer att utredningen vill att det nya progressions-testet skall vara digital till stor del men det framkommer inte varför de nuvarande nationella proven inte kan utvecklas åt samma håll. Arbetsmarknadsnämndens bedömning är att det inte finns behov att både ha nationella prov och progressionstest utan att det måste vara tydligt vilket av dessa två verktyg som skall användas för att bedöma kunskapsnivå och progression inom sfi.

Mervärdesmodell och sfi-peng

Utredningen föreslår ett införande av en mervärdesmodell samt en nationell ersättning i form av en sfi peng. Ersättningen, de så kallade sfi-pengen, ska betalas ut till utbildningsanordnarna

genom ett statsbidrag. Statsbidraget är tänkt att baseras på resultatet av progressionstestet efter att det justerats utifrån mervärdesmodellen.

Mervärdesmodellen beskrivs som ett verktyg som skall skapa ett justerat kunskapsmått som mäter en utbildningsanordnares bidrag till språkprogressionen givet en viss sammansättning av elever och andra omständigheter utanför utbildningsanordnarens kontroll. Syftet med mervärdesmodellen är enligt utredningen att hitta ett sätt att skatta anordnares bidrag till kunskapsresultaten och ändå ta hänsyn till övriga faktorer som eleven utbildningsbakgrund etc. Mervärdesmodell är tänkt att kunna bidra till bättre jämförelser av sfi undervisning i landet.

Ersättningen kallad sfi-peng, är tänkt att betalas ut utöver befintlig finansiering av sfi. Utredningen föreslår att potten för den rörliga ersättningen ska motsvara en (1) procent av de totala kostnaderna för sfi-utbildning i riket. Den rörliga ersättningen bestäms av en anordnares position i rankingen som mervärden ger upphov till. En utbildningsanordnare som har ett högre mervärde ska få minst lika mycket ersättning än en utbildningsanordnare som har ett lägre mervärde per heltidsstuderande elev. Utredningen föreslår en ersättningsmodell som innebär att starkast incitament till förbättring ges till utbildningsanordnare med låga mervärden, men att ersättningen per heltidsstuderande elev ändå är högre men konstant för anordnare med höga mervärden.

Arbetsmarknadsnämndens bedömning är att det är svårt att höja kvalitén i sfi undervisning med mervärdesmodell och sfi-peng. Dessa åtgärder kan bidra till en bättre enhetlighet i landet avseende jämförelser mellan huvudmän och enskilda anordnare men det är inte sannolikt att ett bonussystem, vilket sfi peng skulle bli leder till kvalitetshöjningar i undervisningen. Arbetsmarknadsnämndens bedömning är att det idag är inte möjligt att jämföra kostnaden för SFI mellan kommuner vilket innebär att det är svårt att få fram en kostnad som kan utgöra underlaget för att beräkna fram en (1) procent utav. SFI kostnaden täcks idag av både kommunbidrag, schablonersättning samt statsbidrag beroende på hur kommunen valt att anordna sfi undervisningen i kommunen. I Helsingborg som ett exempel sker sfi undervisning till stor del i kombination med yrkesorientering och yrkeskurser vilket innebär att sfi kostnaden består av flera delar. Därmed bedömer Arbetsmarknadsnämnden att det är en svår uppgift att få fram en kostnad för sfi undervisningen i landet kan användas som grund för extrapengen.

Arbetsmarknadsnämnden har haft ansvar för sfi undervisningen i Helsingborgs stad under flera år och har också under tiden prövat olika betalningsmodell avseende sfi undervisning. Erfarenheten är att åtgärder som innebär ändringar i ersättningssystem till enskilda anordnare inte leder till kvalitetshöjningar om inte de kombineras med andra åtgärder som syftar till förändrade arbetssätt och strukturella förändringar. Arbetsmarknadsnämndens bedömning är att mervärdesmodell och sfi peng inte bör genomföras utan att även genomföra övriga förändringar. Utredningen lyfter i texten flera utredningar som genomförts av staten i syfte att förbättra sfi undervisningen, senast Kliva utredningen, och behovet att kombinera åtgärder från dessa utredningar för att förslagen i den aktuella utredningen skall falla väl ut.

Arbetsmarknadsnämndens bedömning är att den största utmaningen inom sfi undervisning inte är att bedöma elevens kunskaper utan snarare avsaknaden av likvärdighet i landet avseende ramtid för sfi studier samt ersättningsystem som är likvärdigt. Kliva utredningen (Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk SOU 2020:66) innehåller ett antal förslag som skulle innebära positiva förändringar för likvärdigheten och kvalitén i sfi undervisningen. Exempel på dessa är tidsbegränsad sfi undervisning och fastställda kurstider, ändamålsenliga individuella studieplaner och progressionsplanering, olika former av kompetensutveckling för komvux och specifikt sfi samt reglering av distansundervisning inom sfi. Arbetsmarknadsnämndens bedömning är att utan dessa strukturella förändringar är det inte ändamålsenligt att genomföra några av de förslag som beskrivs i denna utredning.

Richard Lundberg
Nämndordförande